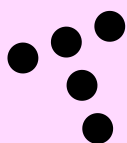

Ohje kuvataiteilijalle: rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen

**Suomen
Taiteilijaseura**

Ohje kuvataiteilijalle: Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen

Riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi

Suomen Taiteilijaseura 2022

1. Johdanto

Tässä ohjeessa kerrotaan rahanpesulain keskeisistä velvollisuuksista, jotka voivat tulla sovellettavaksi kuvataiteilijan toiminnassa. Ohjeessa kerrotaan, milloin taiteilijan tulee liittyä rahanpesun valvontarekisteriin.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017, jäljempänä rahanpesulaki) tuli voimaan 3.7.2017. Lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää niiden paljastamista ja selvittämistä sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia.

Rahanpesulain tavoitteen toteuttamiseksi lakia sovelletaan 1.12.2019 alkaen kuvataiteilijoihin siltä osin kuin taiteilijalle maksetaan tai taiteilija ottaa vastaan maksusuorituksena yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina vähintään 10 000 euroa.

Tilanteissa, joissa kuvataiteilijalle maksetaan vähintään 10 000 euroa, on taiteilijoille asetettu velvoite laatia riskiarvio, tuntea asiakkaansa ja näiden liiketoiminta sekä ilmoittaa epäilyttävistä liiketoimista tai terrorismin rahoittamisen epäilystä keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle.

Rahanpesulain osalta toimivaltainen valvova viranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Määritelmiä

Rahanpesu

Rahanpesulla tarkoitetaan toimia, joilla pyritään häivyttämään tai peittämään rikoksella hankitun omaisuuden alkuperä. Rahanpesua edeltää niin sanottu esirikos, jolla pestävä omaisuus on hankittu. Rahanpesussa epäily kohdistuu toisin sanoen varojen alkuperään. Onnistuessaan rahanpesu saa rikoksella hankitun omaisuuden näyttämään laillisesti hankitulta, jolloin kyseisten varojen myöhempi käyttö olisi mahdollista epäilyksiä herättämättä.

Pestävä omaisuus voi olla peräisin mistä tahansa rikoksesta. Suomessa rahanpesu liittyy yleensä petosrikoksiin, varkauksiin, huumausainerikoksiin, velallisen rikoksiin, verorikoksiin ja muihin talousrikoksiin. Rahanpesun kohteena olleen omaisuuden arvo on Suomessa annettujen rahanpesutuomioiden perusteella vaihdellut sadoista euroista satoihin tuhansiin euroihin. Rahanpesua voi tapahtua, vaikka kyse ei olisikaan kovin suurista omaisuuseristä.

Terrorismin rahoittaminen

Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan terrorismin ja terroristiryhmän rahoittamista, eli toimintaa, jossa henkilö suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan terrorismirikoksia, yksittäistä terroristia tai terroristiryhmää. Terrorismin rahoittamisessa epäily kohdistuu varojen käyttökohteeseen, ei alkuperään. Terrorismin rahoittamiseen käytetyt varat voivat olla peräisin myös laillisista lähteistä. Varat voivat koostua myös useista pienistä yksittäisistä summista.

2. Ketä koskee velvollisuus liittyä rahanpesun valvontarekisteriin?

Rahanpesun valvontarekisteriin tulee hakeutua, jos taideteoksen myynnin yksittäinen tai toisiinsa kytkeytyvä kaupan arvo on vähintään 10 000 euroa. Poikkeuksen tästä velvollisuudesta muodostavat esimerkiksi julkinen taide ja työkorvauksen muodossa maksetut taiteilijapalkkiot.

Lähtökohtaisesti myös toiminimellä teoksiaan myyvät kuvataiteilijat kuuluvat lain piiriin silloin kun lain määrittämät edellytykset täyttyvät.

Lain soveltamisen kannalta ei ole merkitystä, kuinka usein taiteilijan taiteellisessa toiminnassa esiintyy kynnysarvon ylittäviä myyntejä. Kuvataiteilija tulee rahanpesulain soveltamisen piiriin silloin, kun hän ensimmäisen kerran vastaanottaa yhtenä tai toisiinsa liittyvinä suorituksina vähintään 10 000 euroa. Maksusuoritukset voivat olla missä muodossa tahansa.

Sitä, mitä toisiinsa kytkeytyvillä suorituksilla tarkoitetaan, ei ole tyhjentävästi määritelty. Sillä pyritään torjumaan niitä tilanteita, joissa ostaja pyrkisi välttämään henkilöllisyytensä todentamisen jakamalla esimerkiksi taideteoksen kauppahinnan useaan erilliseen maksutapahtumaan. Toisiinsa kytkeytyvistä suorituksista voi olla kyse myös silloin, kun asiakas ostaa teoksen 5 000 eurolla ja palaa lyhyen ajan sisällä ostamaan vielä toisen 5 000 euron teoksen samalta taiteilijalta.

Taide-esineen myyntihinta ratkaisee, sovelletaanko toimintaan rahanpesulakia. Esimerkiksi taiteilija, joka myy omalta työhuoneeltaan 10 000 euron arvoisen teoksen, jonka materiaalikulut ovat olleet esimerkiksi 8 000 euroa, kuuluu rahanpesulain soveltamisalaan.

Rahanpesulakia sovelletaan 1.12.2019 jälkeisiin taide-esineiden kauppoihin ja niihin liittyviin maksusuorituksiin. Ennen 1.12.2019 tehdyt sopimukset tai alkaneet projektit eivät näin ollen kuulu lain soveltamisalan piiriin.

Tilanteet, joissa rahanpesulakia ei sovelleta:

- Silloin **kun teoksen myynti tapahtuu gallerian kautta** tai galleria hoitaa asiakastapaamiset ja maksuliikenteen, ilmoitusvastuu ja vastuu riskiarvion tekemisestä on gallerialla, ei taiteilijalla.
- Suomen rahanpesulakia sovelletaan vain Suomessa harjoitettavaan toimintaan, joten **ulkomailla olevan gallerian** osalta noudatetaan sijaintivaltion lainsäädäntöä.
- Rahanpesulakia ei sovelleta sellaisiin **rekisteröityihin yhdistyksiin, joiden harjoittama taidevälitys ei ole liike- tai ammattitoimintaa**. Kyseessä voi olla esimerkiksi voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen yhdistys, jolla on samanaikaisesti useita tehtäviä, joista yksi on galleria- ja teosvälitystoiminta. Se, onko yhdistyksen tai vastaavan toimijan harjoittama toiminta liike- tai ammattitoimintaa, ratkaistaan tapauskohtaisesti.
- Lain soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu myös **julkinen taide ja työkorvauksen muodossa maksettavat taiteilijapalkkiot**. Rahanpesulain soveltamisalan piiriin ei katsota kuuluvan julkisen taiteen tekemisestä saatua apurahaa, työsuopimussuhteista

taiteilijapalkkaa tai vastaavaa suoritusta työkorvauksen muodossa eikä **taidekilpailusta saatua palkintoa.**

Julkisella taiteella tarkoitetaan aluehallintoviraston ohjeessa teosta, joka toteutetaan tietyssä tilassa tai tiettyyn tilaan. Se voi olla monessa eri muodossa toteutettava teos, eikä sitä ole tarkoitettu eteenpäin myytäväksi, joten sillä on harvoin vaihtoarvoa. Julkinen taide eroaa perinteisestä irtaimen taide-esineen kaupasta, jonka rahanpesuriski liittyy tällaisen irtaimen taide-esineen helppoon liikuteltavuuteen. Rahanpesulain johdonmukaisen tulkinnan perusteella myöskään muun kuin julkisen taiteen tekemisestä saatu **työ- tai toimeksiantosopimussuhteinen taiteilijapalkka tai vastaava suoritus työkorvauksen muodossa** ei kuulu lain soveltamisalan piiriin.

Rahanpesun valvontarekisteriin liittyminen ja rekisteristä poistuminen

Rahanpesun valvontarekisteriin haetaan sähköisellä hakemuslomakkeella. Hakemuslomake ja yksityiskohtaiset ohjeet sähköisen hakemuslomakkeen täyttämiseksi löytyvät [aluehallintoviraston sivulta](#).

Rekisteröityminen rahanpesun valvontarekisteriin on maksullista. Rekisteröintimaksu on 230 euroa (vuonna 2022), jos hakemus on laitettu vireille sähköisessä asiointijärjestelmässä. Maksuista määrätään valtioneuvoston asetuksessa.

Rekisteröitymismaksun voi ilmoittaa taiteilijan verotuksessa taiteellisen toiminnan menoina.

Rekisteröitymisestä ei tule hallinnollisia kuluja kertaluonteisen rekisteröintimaksun lisäksi. Esimerkiksi tilanteessa, jossa taiteilija myy yhtenä vuonna samalle ostajalle vähintään 10 000 € arvoisen taide-esineen, mutta ei myy yhtään teosta seuraavina vuosina, taiteilija pysyy rekisterissä.

Mikäli taiteilija ei kuitenkaan enää lainkaan harjoita rekisteröintivelvoitteen alaista toimintaa, hänen täytyy tehdä asiasta ilmoitus Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, jonka jälkeen hänet poistetaan rahanpesun valvontarekisteristä.

Mikäli taiteilija haluaa poistua rahanpesun valvontarekisteristä, hän voi tehdä ilmoituksen joko sähköisellä muutosilmoituksella tai sähköpostiviestillä. Sähköinen muutosilmoitus tehdään aluehallinnon asiointipalvelussa. Sähköisen muutosilmoituksen kohdassa *Muut muutokset* tulee mainita, että kyseessä on poistumisilmoitus, rekisteristä poistumisen peruste ja rekisteröitymistä edellyttävän toiminnan päättymisajankohta. Poistumisesta voi ilmoittaa myös sähköpostitse rahanpesu@avi.fi. Sähköpostiviestissä tulee edellä mainittujen tietojen lisäksi yksilöidä, mistä ilmoitusvelvollisesta on kyse (toiminimi ja y-tunnus). Rahanpesun valvontarekisteristä poisto on maksuton toimenpide.

Huomionarvoista on, että mikäli rahanpesun valvontarekisteristä poistuvalla taiteilijalla syntyy myöhemmin velvollisuus hakeutua takaisin valvontarekisteriin, rekisteröityminen käsitellään tuolloin uutena rekisteröintiasiana ja toimenpiteestä veloitetaan rekisteröintimaksu. Valvontarekisteristä poistumista pohtiessa taiteilijan on hyvä arvioida, pitääkö hän todennäköisenä sitä, että tulevaisuudessa syntyisi uudestaan velvollisuus hakeutua rahanpesun valvontarekisteriin.

Vaikka rahanpesun valvontarekisterin onkin tarkoitus olla ajantasainen rekisteri eräistä rahanpesulain soveltamisalaan kuuluvista toimijoista, ei rekisteristä välttämättä kannata poistua, mikäli rekisteröintivelvoitteen voidaan olettaa syntyvän tulevaisuudessa. Jos kuitenkin on pidettävä epätodennäköisenä sitä, että jo rekisteröity taiteilija tulevaisuudessakaan kuuluisi rahanpesulain soveltamisalan piiriin, poistumisilmoitus tulisi tehdä yllä kuvatulla tavalla. Tällöin aluehallintovirasto ei turhaan kohdistata taiteilijaan valvontatoimenpiteitä.

3. Riskiarvion laatiminen

Ilmoitusvelvollisuus edellyttää taiteen myyntiä harjoittavaa toimijaa, kuten ehdot täyttävää kuvataiteilijaa, laatimaan kirjallisen arvion rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Riskiarviota ei kuitenkaan toimiteta aluehallintovirastoon, ellei aluehallintovirasto sitä erikseen pyydä.

Käytännössä kyse on siitä, että kuvataiteilija arvioi omaan toimintaansa kohdistuvia rahanpesuriskejä ja luo toimintaohjeet asiakkaan tunnistamista ja riskien hallitsemista varten.

Riskiarviossa tulee mainita oman taiteellisen toiminnan koko, luonne ja laajuus sekä taiteelliseen toimintaan mahdollisesti liittyvä teknologian kehitys.

Riskiarvio on päivitettävä säännöllisesti tai aina, kun kuvataiteilijan toiminnassa on merkittäviä tapahtumia tai muutoksia, jotka voivat vaikuttaa rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskeihin. Tällainen muutos voi olla esimerkiksi taiteellisen toiminnan laajentaminen uusille toimialueille tai uudelle maantieteelliselle alueelle.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit

Kuvataiteen osalta mahdollisia riskitekijöitä voivat olla:

- käteisen käyttö
- yksittäiset, kalliit taideteokset
- ulkomaalaiset asiakkaat
- entuudestaan tuntemattomat, kertaluonteisesti asioivat asiakkaat
- taide-esineen kauppaan liittyvä rahaliikenne tulee ulkomailta
- taide-esineen kauppahinnan maksaa ns. kolmas taho, ei ostaja
- epätavalliset, perinteisistä maksutavoista poikkeavat maksutavat
- asiakkaan liitänä johonkin korkean riskin maahan tai alueeseen
- yritysasiakas, joka toimii korkeat riskit omaavalla toimialalla
- taiteen välityksessä epäselvyys taide-esineen alkuperässä ja omistushistoriassa

Tuotteet ja palvelut

Kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviossa (2021) taidetta myyviin ja välittäviin toimijoihin liittyvä rahanpesun riski on arvioitu tasolle 2 eli kohtalaisesti merkittävä (asteikolla 1-4). Myös terrorismin rahoittamisen riski on arvioitu tasolle 2 eli kohtalaisesti merkittävä (asteikolla 1-4).

Keskeisimmiksi rahanpesun riskeiksi aluehallintovirasto on katsonut venäläisten asiakkaiden liitännän taidekauppoihin, taideväarennökset ja uusien taiteilijoiden taideteosten arvon määrittelyn, joihin rikolliset toimijat voivat pyrkiä vaikuttamaan.

Terrorismin rahoittamisen riskiksi on tunnistettu tilanne, jossa tuotteiden myynnistä saadut varat ohjataan ETA-valtioiden ulkopuolelle.

Taidetta myyvien ja välittävien toimijoiden kohdalla esimerkiksi mahdollinen käteisen rahan käyttö, satunnaiset asiakassuhteet ja taiteen arvonmuodostuksen subjektiivisuus voivat altistaa riskeille.

Taiteilijan tulee miettiä oman taiteellisen toimintansa kannalta kyseisiä aluehallintoviraston esille nostamia riskitilanteita ja kirjata riskiarvioon tieto oman taiteellisen toimintansa luonteesta, koosta ja laajuudesta. Taiteilija voi esimerkiksi kuvata minkälaisia kuvataiteen teoksia taiteilija tekee ja missä teoksia on tyypillisesti esillä (museoissa, ei-kaupallisissa näyttelyissä vai myyntinäyttelyissä), sekä sen, mitkä ovat tyypillisimmät teosten myyntikanavat. Taiteilija voi myös kirjata riskiarvioon tiedon siitä, ketkä ovat yleisimpiä asiakkaita ja kuinka monta teosmyyntiä taiteilija on tehnyt esimerkiksi vuodessa.

Taiteilija voi riskiarviossaan ottaa kantaa teostensa mahdolliseen kaupalliseen luonteeseen, sekä siihen, kuinka helposti tai vaikeasti teokset ovat myytävissä. Riskiarvioon tulee todeta myös taiteilijan arvio teostensa mahdollisesta liikuteltavuudesta, jälleenmyynnistä ja arvon säilymisestä.

Asiakkaan tunnistaminen

Kuvataiteilijan on tunnistettava asiakkaansa ja tämän edustaja sekä todennettava tämän henkilöllisyys rahanpesulain soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa eli myydessään tai välittäessään taide-esineitä siltä osin kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksusuorituksena yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa.

Asiakkaan tunnistamisvelvoite tulee täyttää jokaisen kaupan tai tilausteoksen osalta erikseen ja se tulee tehdä ennen asiakassuhteen perustamista tai kaupan suorittamista.

Asiakkaan tunnistamisella tarkoitetaan asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan toimittamien tietojen perusteella.

Henkilöllisyyden todentamisella tarkoitetaan asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella. Suomessa yleisesti hyväksytyt todentamisasikirjoja ovat passi, henkilökortti, ajokortti sekä kuvallinen Kela-kortti. Ulkomaalaisen asiakkaan henkilöllisyys voidaan todentaa kansallisesta passista tai ETA-alueen viranomaisen myöntämästä henkilökortista.

Tiedot täytyy säilyttää luotettavalla tavalla vähintään viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä tai satunnaisen, vähintään 10 000 euron liiketoimen suorittamisesta.

AVIn ohjeistuksessa todetaan, että jos taiteen ostaja on julkinen taho, kuten valtio, kunta tai sairaanhoitopiiri, rahanpesuriskin voidaan katsoa olevan vähäisempi ja yksinkertainen tuntemismenettely voi riittää. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakkaan tuntemismenettely voi olla kevyempi eikä esimerkiksi ylimääräisiä asiakirjoja tarvitse välttämättä hankkia.

Myös vakiintuneet taiteen ostajatahot, kuten yleisesti alalla tunnetut taidemuseot, taidehallit, säätiöt sekä julkiset kokoelmat muodostavat vähäisemmän rahanpesuriskin.

Kuvataiteilijan kannattaa nimetä riskiarviossa vakituiset asiakkaansa sekä satunnaiset asiakkaansa. Vakituksella asiakkaalla tarkoitetaan luonnollista tai oikeushenkilöä, jonka kanssa taiteilijalla on pysyväisluonteinen toimeksiantosopimus, toistuvia taidemyyntiä taikka teostilauksia. Satunnainen asiakas on luonnollinen tai oikeushenkilö, jonka kanssa taiteilija tekee kertaluonteisen toimeksiannon tai asiakas hankkii taiteilijalta teoksia vain satunnaisesti, esim. yksittäisen teoksen kauppaa.

Satunnaistenkin asiakkaiden kohdalla taiteilijalla on velvollisuus suorittaa asiakkaan tunnistamistoimet sekä kiinnittää huomiota rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen mahdollisesti viittaaviin epäilyttäviin liiketoimiin, jotka rakenteeltaan tai suuruudeltaan tai ilmoitusvelvollisen koon tai toimipaikan osalta poikkeavat tavanomaisesta.

Epäilyttävistä liiketoimista tulee ilmoittaa matalalla kynnyksellä KRP:n rahanpesun selvittelykeskukselle.

Maantieteelliset riskitekijät

Kuvataiteen osalta mahdollisia riskitekijöitä voivat olla:

- Taiteilijan asiakas on ETA-alueeseen kuulumattoman valtion kansalainen tai yritys
- Taiteilijan teoksia on myynnissä Euroopan komission listaamassa korkean riskin valtiossa tai alueella, joiden toiminta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ei ole riittävällä tasolla. Linkki komission listaan löytyy kohdasta 4. Lisätietoja.
- Asiakkaan maksama kauppasumma ohjautuu veroparatiisivaltion kautta

4. Lisätietoja

- Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo rahanpesulain noudattamista koko Suomen osalta. Lisätietoja löytyy [aluehallintoviraston sivuilta](#).
- Aluehallintoviraston laatima [Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen - Ohje ilmoitusvelvollisille](#).
- Voit testata oletko rekisteröitymisvelvollinen: <https://survey.zef.fi/8nin5sur/index.html>
- Rahanpesun valvontarekisteri: <https://raksi.avi.fi/>
- Euroopan komission yksilöimät korkean rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin valtiot (englanniksi): https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/financial-supervision-and-risk-management/anti-money-laundering-and-counter-finance-financing-terrorism/eu-policy-high-risk-third-countries_fi
- Suomen Taiteilijaseuran valtakunnallisiin jäsenjärjestöihin (MUU ry, Suomen Kuvanveistäjäliitto, Suomen Taidegraafikot, Taidemaalari liitto, Valokuvataiteilijoiden liitto) kuuluvat kuvataiteilijat sekä Suomen Kuvataidejärjestöjen Liiton ja Valokuvataiteilijoiden liiton yhteisjäsenet voivat

pyytää lisätietoa rahanpesulakiin liittyen STS:n juristilta. Yhteystiedot:
<https://www.artists.fi/fi/info/yhteystiedot>

**Suomen
Taiteilijaseura**

2022